

**ВАГОМИЙ ВНЕСОК У ДОСЛІДЖЕННЯ
ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ВОДОЙМ УРБАНІЗОВАНИХ
ТЕРИТОРІЙ**

**Рец. на кн.: Екологічні проблеми київських водойм і
прилеглих територій / О. В. Романенко, О. М. Арсан,
Л. С. Кіпніс, Ю. М. Ситник. — К.: Наук. думка, 2015. —
191 с.**

Щодо актуальності цієї роботи, слід зазначити, що в наш час гостро постає питання вивчення і збереження біологічного різноманіття на найбільш трансформованих людиною територіях, серед яких особливе місце посідають урбанізовані ландшафти. Актуальність таких досліджень зумовлена об'єктивними причинами, основними з яких є швидке збільшення кількості міського населення і площ урбанізованих територій, а також зростання впливу антропогенного чинника на рослинний і тваринний світ міських агломерацій. Інформація щодо флори і фауни водойм урбанізованих територій вкрай необхідна для науково обгрунтованої оцінки сучасного стану і основних тенденцій змін якості водних ресурсів, що є важливим для прийняття управлінських рішень. З огляду на зазначене, проведення комплексних досліджень різних характеристик і оцінка екологічного стану водойм м. Києва є нагальним завданням сьогодення.

У передмові монографії висвітлено основні техногенні впливи міст на баланс поверхневих вод, серед яких важливе місце посідають зміни у режимі водотоків і забруднення водних об'єктів. Наголошується, що ця проблема досить важлива для України, на території якої є низка міст-мільйонників — Харків, Дніпропетровськ, Донецьк, Одеса, Запоріжжя, Львів і Кривий Ріг. Крім того, у XXI ст. очікується подальше збільшення міського населення в Україні, що значно поглибить екологічні ризики.

У розділі 1 увагу авторів зосереджено на особливостях водних об'єктів м. Києва та чинниках, які на них впливають, а також на речовинах-забруднювачах урбоекосистем. Зокрема зазначається, що озера, які знаходяться у правобережній частині міста, утворилися природним шляхом, хоча надалі їм зазнали антропогенного впливу. Щодо водойм лівобережної частини Києва, то в більшості випадків це залишкові заплавні озера, утворення яких пов'язано зі зміщенням русла р. Дніпро. Автори також зазначають, що поряд з озерами, міську територію дренує низка малих річок. Найсильніше техногенне етологічне заблокування характерне для гідромереж річок Либідь і Сирець, дещо слабше — річок Горенка і Нивка і найменше — для р. Віта.

Серед основних джерел забруднення досліджуваних урбоекосистем автори відзначають промислову діяльність і інженерно-будівельні роботи, автомобільний і водний транспорт, рекреаційне навантаження, сміттєзвалища

© П. Д. Клоченко, 2016

та підприємства з переробки сміття. Проведена дослідниками порівняльна оцінка засвідчила, що одними із найважливіших чинників техногенного забруднення водних об'єктів м. Києва є нафтопродукти та важкі метали.

Розділ 2 присвячено Національному природному парку «Голосіївський» — єдиному національному парку в Україні, який знаходиться в межах мегаполісу. Невід'ємною частиною парку є найбільший зелений масив м. Києва — Голосіївський ліс, з його численними ставками і струмками. Завдяки характеру розміщення, специфіці використання й антропогенному навантаженню, Голосіївський ліс завжди привертав увагу екологів з точки зору дослідження біорізноманіття цієї території та оцінки санітарно-екологічного стану одного із найважливіших компонентів — мережі ставків і водотоків. Слід зазначити, що автори здійснили першу широкомасштабну спробу узагальнити літературні дані щодо біоти згаданих водойм. Зокрема, значну увагу було приділено вищим водним рослинам, фітопланктону, макрзообентосу, фітофільній фауні та риbam. Заслугове схвалення також спроба науковців оцінити якість води досліджуваних водних об'єктів із залученням літературних даних щодо вмісту неорганічних сполук азоту та фосфору.

Значний інтерес становить розділ 3, який містить багатий матеріал щодо дослідження угруповань гідробіонтів шести озер м. Києва, а саме: Бабиного, Алмазного, Вирлиці, Вербного, Кирилівського і Синього. Екологічний стан цих водойм дослідники оцінюють з урахуванням розвитку вищих водних рослин, планктонних водоростей, зоопланктону та макрзообентосу.

Середовище існування гідробіонтів вищезгаданих водойм охарактеризовано також за критеріями йонного складу води (хлориди, сульфати), вмістом речовин токсичної (важкі метали, пестициди, аніонні поверхнево-активні речовини, феноли) та радіаційної дії (стронцій-90 і цезій-137). Окрім того, у розділі наведено інформацію стосовно вмісту речовин-забруднювачів у донних відкладах досліджуваних озер. Заслугове на увагу і вдале використання методів біотестування для оцінки токсичності води і донних відкладів.

Варто відзначити і той факт, що книга містить низку кольорових фотографій деяких міських водойм і водотоків, що, безперечно, підсилює сприйняття наведеної узагальнюючої інформації.

В цілому монографія становить інтерес для широкого кола фахівців: гідробіологів, токсикологів, ботаніків, зоологів, мікробіологів, гідрохіміків, викладачів і аспірантів вищих навчальних закладів, а також для небайдужих киян, які переймаються екологічними проблемами.

П. Д. Клоченко

Надійшла 06.06.16